

Oddíl E – učební osnovy
XI.1.A

FYZIKA

Charakteristika předmětu: FYZIKA v nižším stupni osmiletého studia

Obsah předmětu

Vyučovací předmět fyzika vychází ze vzdělávací oblasti Člověk a příroda. Svým vzdělávacím obsahem navazuje na předmět přírodověda. Realizuje průřezové téma Environmentální výchova. Popisuje jevy probíhající v přírodě (při nichž nedochází ke změně chemického složení látek).

Časové vymezení předmětu

	vyučovací hodina	cvičení
prima	X	X
sekunda	2	X
tercie	2	X
kvarta	2	X

Organizace výuky

Pro výuku je využívána učebna fyziky (celá třída), v tercii je jedna hodina dělená a je vyučována v počítačové učebně.

Výchovné a vzdělávací strategie

Výchovné a vzdělávací postupy, které v tomto předmětu směřují k utváření

klíčových kompetencí:

Kompetence k učení

- pracujeme s textem, porozumíme úkolům
- postupně objevujeme vysvětlení složitějších jevů
- sledujeme možnost návaznosti studia specializovaných oborů

Kompetence k řešení problémů

- řešíme problémové úlohy „ze života“
- provádíme vlastní tvůrčí práci
- zapojujeme se do soutěží, olympiád, projektů

Kompetence komunikativní

- navrhujeme cesty k řešení problémových úloh
- pracujeme ve skupinách, v týmu
- realizujeme mluvní cvičení na dané téma, sebehodnotíme
- diskutujeme nad aktuálními informacemi z vědy a techniky
- dáváme možnost okamžitého dotazu, diskuse při nejasnosti

Kompetence sociální a personální

- pracujeme ve skupinách, v týmu
- dáváme možnost prezentace vlastní práce, řešení zadaného úkolu
- zdůrazňujeme pravidla slušného chování, diskuse
- snažíme se o vytvoření dobré atmosféry ve třídě

Kompetence občanské

- zdůrazňujeme pravidla slušného chování, diskuse
- kontrolujeme zadané úkoly
- dbáme dodržování termínů (odevzdání, realizací apod.)
- dbáme dodržování časů vyučovacích hodin, přestávek
- zdůrazňujeme zodpovědnost za majetek

Kompetence pracovní

- provádíme vlastní tvůrčí práci
- sledujeme možnost návaznosti studia specializovaných oborů

Rozpracování vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu

SEKUNDA		
Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
<p>Úvod do fyziky</p> <ul style="list-style-type: none"> stavba látek soustava jednotek (fyzikální veličina, soustava jednotek SI, převody jednotek) <ul style="list-style-type: none"> měření fyzikálních veličin hustota látky 	<ul style="list-style-type: none"> student popíše místo fyziky v rodině přírodních věd na příkladech vysvětlí, čím se fyzika zabývá student popíše atomovou strukturu látky student vysvětlí pojem fyzikální veličina měří délku, objem, čas, teplotu převádí jednotky student počítá hustotu, hmotnost, objem pomocí $MFC h T$ určuje látku podle hustoty 	<p>Průnik s učivem materiálů a měření Akce BIPO</p>
<p>Kinematika</p> <ul style="list-style-type: none"> základní pojmy (pohyb, trajektorie, rozdělení pohybů) pohyb rovnoměrný přímočarý pohyb zrychlený (zrychlení, volný pád) 	<ul style="list-style-type: none"> student počítá v, s, t pohybu rovnoměrně přímočarého převádí jednotky rychlosti znázorní pohyby rovnoměrný a rovnoměrně zrychlený v grafech $v(t)$ a $s(t)$ z grafu $v(t)$ určí dráhu rovnoměrně zrychleného pohybu 	

<p>Gravitační pole</p> <ul style="list-style-type: none"> • gravitační síla • tíha 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>student vysvětlí rozdíl mezi gravitační silou a tíhou</i> • <i>počítá velikost tíhy v gravitačním poli Země</i> 	<p>Průnik s učivem zeměpisu</p>
<p>Dynamika</p> <ul style="list-style-type: none"> • účinky sil • skládání sil, rozklad síly • Newtonovy pohybové zákony • tření (třecí síla, tření v praxi) 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>student popíše účinky sil</i> • <i>měří sílu siloměrem</i> • <i>skládá a rozkládá síly</i> • <i>popisuje aplikaci Newtonových zákonů v praxi</i> • <i>odliší užitečnost x škodlivost tření v praxi</i> 	
<p>Mechanika tuhého tělesa</p> <ul style="list-style-type: none"> • moment síly, rameno síly, momentová věta • těžiště tělesa, stabilita tělesa • jednoduché stroje (páka, kladka pevná, volná, kladkostroj, nakloněná rovina, klín, šroub) 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>student počítá moment síly</i> • <i>aplikuje momentovou větu</i> • <i>skládá početně a graficky rovnoběžné síly působící v jednom bodě</i> • <i>aplikuje skládání sil na příkladech</i> • <i>graficky skládá různoběžné síly působící v jednom bodě</i> • <i>aplikuje skládání sil na příkladech</i> • <i>určuje experimentálně těžiště</i> • <i>počítá rovnováhu na páce, kladce pevné, volné</i> • <i>schematicky kreslí jednoduché stroje</i> • <i>uvádí příklady jednoduchých strojů z praxe</i> 	
<p>Pevné látky</p> <ul style="list-style-type: none"> • struktura (rozdělení, příklady) • vlastnosti • deformace (rozdělení dle t, dle F, Hookův zákon) 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>student na příkladech demonstuje vlastností pevných látek</i> • <i>odlišuje různé typy deformací</i> • <i>aplikuje Hookův zákon na jednoduchém příkladě</i> 	<p>Průnik s učivem materiálů a měření</p>
<p>Kapaliny</p> <ul style="list-style-type: none"> • povrchová vrstva (povrchová síla, povrchové napětí) • kapilární jevy 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>student demonstuje chování povrchu kapaliny</i> • <i>popisuje kapilární jevy a jejich aplikaci</i> 	

Mechanika tekutin <ul style="list-style-type: none"> vlastnosti tekutin tlak (Pascalův zákon, hydraulické zařízení, hydrostatický tlak) vztlaková síla (Archimédův zákon, chování těles v kapalině) atmosférický tlak, přetlak, podtlak 	<ul style="list-style-type: none"> student počítá hydraulické zařízení popisuje „tlak v praxi“ popíše princip měření tlaku v kapalinách a plynech aplikuje Archimédův zákon v příkladech měří hustotu kapalin 	
--	--	--

T E R C I E		
Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
Opakování - mechanika <ul style="list-style-type: none"> převody jednotek fyzikální zákony řešení příkladů (výpočet s, v, t, F, ρ, rovnováhy na páce, ρ, F_{VZ}) 	<ul style="list-style-type: none"> student se orientuje v pojmech fyzikální veličina, jednotka převádí jednotky měří základní fyzikální veličiny mechaniky 	Akce BIPO
Mechanická práce a energie <ul style="list-style-type: none"> mechanická práce mechanická energie (kinetická, potenciální, zákon zachování mechanické energie) výkon 	<ul style="list-style-type: none"> student počítá práci, výkon, potenciální energii tíhovou aplikuje zákon zachování mechanické energie na příkladech porovnává výkony konkrétních strojů (zařízení) 	
Termika <ul style="list-style-type: none"> teplota a její měření (vnitřní energie tělesa, teplotní stupnice, teploměr) teplotní roztažnost (teplotní objemová roztažnost, anomálie vody, teplotní délková roztažnost) teplo (výpočet tepla, měrná tepelná kapacita, tepelná výměna) 	<ul style="list-style-type: none"> student převádí °C na K a naopak aplikuje teplotní objemovou roztažnost na příkladech z praxe aplikuje teplotní délkovou roztažnost na příkladech z praxe popisuje druhy přenosu vnitřní energie a aplikace 	

<p>Změny skupenství</p> <ul style="list-style-type: none"> • změny skupenství (tání, tuhnutí, měrné skupenské teplo tání, sublimace, desublimace, vypařování, kapalnění; vlhkost vzduchu) • chladicí stroje (konstrukce, princip činnosti) 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>student vysvětluje na příkladech vliv vnějších parametrů na změny skupenství orientuje se v teplotách tání látek popisuje var a závislost t_v na p (s aplikací)</i> • <i>navrhne princip měření vlhkosti vzduchu</i> 	<p>Akce BIPO Realizováno PT Environmentální výchova</p>
<p>Plyny</p> <ul style="list-style-type: none"> • stavové změny • tepelné stroje (rozdělení, popis konstrukce, princip činnosti) 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>student počítá, aplikuje „jednoduchou“ stavovou rovnici srovnává tepelné stroje</i> • <i>diskutuje o aplikacích v praxi a o technickém vývoji</i> 	<p>Realizováno PT Environmentální výchova</p>
<p>Jaderná energie</p> <ul style="list-style-type: none"> • jaderná energie • štěpná reakce • jaderný reaktor • jaderná elektrárna • ochrana lidí před radioaktivním zářením 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>student popisuje druhy radioaktivního záření</i> • <i>popisuje podle obrázku hlavní části jaderného reaktoru a jejich účel</i> • <i>porovnává výhody a nevýhody využívání jaderných elektráren jako energetických zdrojů z hlediska vlivu na životní prostředí</i> 	
<p>Mechanické kmitání</p> <ul style="list-style-type: none"> • základní pojmy (mechanický oscilátor, amplituda výchylky, perioda, frekvence, harmonický pohyb, princip superpozice) • kyvadlo • nucené kmitání, rezonance 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>student odečítá z grafu y, y_m, T</i> • <i>aplikuje princip superpozice na jednoduchém příkladu (početně a graficky)</i> • <i>měří, určuje závislost T na parametrech kyvadla</i> • <i>popisuje aplikaci tlumeného, nuceného kmitání, rezonance</i> 	

<p>Mechanické vlnění, akustika</p> <ul style="list-style-type: none"> • popis vlnění (rozdělení, vlnová délka) • šíření v prostoru (odraz, lom, ohyb) • zvuk (charakteristika, zdroj, šíření, ultrazvuk, infrazvuk, hudební nástroje, hlasové a sluchové ústrojí) • Dopplerův jev pro zvuk 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>student srovnává mechanické vlnění s mechanickým kmitáním</i> • <i>vysvětluje ozvěnu</i> • <i>srovnává vlastnosti zvuku s fyzikálními veličinami popisující zvuk</i> • <i>objasňuje výšku tónu hudebních nástrojů</i> • <i>objasní vliv Dopplerova jevu na vlastnosti zvuku</i> 	<p>Průnik s učivem hudební výchovy</p>
<p>Vesmír</p> <ul style="list-style-type: none"> • sluneční soustava – její hlavní složky • měsíční fáze • hvězdy – jejich složení 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>student objasní (kvalitativně) pomocí poznatků o gravitačních silách pohyb planet kolem Slunce a měsíců planet kolem planet</i> • <i>odliší hvězdu od planety na základě jejich vlastností</i> 	

K V A R T A		
Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
<p>Elektrický náboj</p> <ul style="list-style-type: none"> • elektrické pole (model atomu, elektrický náboj, elektrická síla, elektroskop, vodič, izolant) • elektrické napětí (elektrický potenciál, elektrické napětí, zdroje elektrického napětí, spojování zdrojů elektrického napětí, voltmetr) • kapacita (kondenzátor) 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>student formuluje závislost elektrické síly na parametrech</i> • <i>rozděluje látky na vodiče a izolanty, uvádí příklady</i> • <i>graficky znázorňuje elektrické pole</i> • <i>měří elektrické napětí</i> • <i>porovnává sériové a paralelní spojení zdrojů elektrického napětí</i> 	<p>Průnik s učivem materiálů a měření Realizováno PT Environmentální výchova</p>

<p>Elektrický proud</p> <ul style="list-style-type: none"> elektrický proud (podmínky elektrického proudu, výpočet, rozdělení, ampérmetr) elektrický obvod (schématické značky, schéma zapojení) odpor vodiče (závislost elektrického odporu na parametrech vodiče, rezistor, Ohmův zákon, spojování rezistorů) práce a výkon elektrického proudu 	<ul style="list-style-type: none"> student odlišuje pojmy elektrické napětí a elektrický proud měří elektrický proud kreslí schématické značky a jednoduché schéma zapojení zapojí elektrický obvod podle schématu popisuje aplikace elektrického odporu (rezistor, reostat) aplikuje Ohmův zákon v příkladech počítá elektrický výkon orientuje se v tepelných elektrických spotřebičích 	<p>Průnik s učivem materiálů a měření</p>
<p>Elektrický proud v kapalinách</p> <ul style="list-style-type: none"> elektrický proud v kapalinách (podmínky, elektrolyt) elektrolýza (Faradayův zákon elektrolýzy, užití elektrolýzy) chemické zdroje elektrického napětí (elektrický článek, akumulátor) 	<ul style="list-style-type: none"> student odlišuje elektrický článek a akumulátor chápe význam slova baterie 	<p>Průnik s učivem chemie</p>
<p>Elektrický proud v plynech a vakuu</p> <ul style="list-style-type: none"> elektrický proud v plynech (ionizace plynu) výboj (samostatný, nesamostatný; trsovitý, jiskrový, obloukový, doutnavý) obrazovka (elektrický výboj ve vakuu, konstrukce obrazovky) 	<ul style="list-style-type: none"> student rozděluje výboj, charakterizuje jednotlivé druhy popisuje aplikace 	
<p>Magnetické pole</p> <ul style="list-style-type: none"> magnetické pole (magnet, Oerstedův pokus, magnetické pole) cívka (popis, využití) magnetické látky (rozdělení, využití) elektromagnetická indukce (popis jevu, využití) 	<ul style="list-style-type: none"> student charakterizuje magnetické pole graficky znázorňuje magnetické pole aplikuje APPR pro vodič, cívku navrhne možnosti provedení jevu elektromagnetické indukce 	

<p>Střídavý proud</p> <ul style="list-style-type: none"> základní pojmy (charakteristika, výroba, graf) trojfázový elektrický proud (výroba, fázové, sdružené el. napětí) efektivní hodnoty transformátor (konstrukce, princip činnosti, využití) přenos elektrické energie 	<ul style="list-style-type: none"> student graficky znázorňuje průběh střídavého proudu, odečítá hodnoty z grafu popisuje zapojení elektrické zásuvky počítá efektivní (maximální) hodnoty I a U diskutuje o pravidlech bezpečnosti při práci s elektrickým proudem umí poskytnout první pomoc při úrazu elektrickým proudem počítá transformátor diskutuje o zdrojích elektrické energie 	<p>Realizováno PT Environmentální výchova</p>
<p>Elektrický proud v polovodičích</p> <ul style="list-style-type: none"> polovodič, rozdělení, charakteristika jednotlivých druhů) dioda (konstrukce, diodový jev, užití) tranzistor (konstrukce, tranzistorový jev, užití) 	<ul style="list-style-type: none"> student odlišuje vodič, polovodič, izolant popíše princip polovodičové vodivosti rozpozná rezistor, kondenzátor, polovodičovou diodu, tranzistor 	
<p>Optika</p> <ul style="list-style-type: none"> světlo (charakteristika, zdroj, šíření, stín, zatmění Slunce, Měsíce, měsíční fáze) zákony paprskové optiky (zákon odrazu světla, lom světla – popis, druhy) geometrická optika (rovinné zrcadlo - princip zobrazování, kulové zrcadlo – druhy, princip zobrazování, čočky – druhy, optická mohutnost, princip zobrazování) oko (stavba, akomodace, vady) optické přístroje (konstrukce, princip zobrazování) rozklad světla hranolem 	<ul style="list-style-type: none"> student znázorňuje odraz světla znázorňuje lom světla znázorňuje chod paprsků, resp. obraz na rovinném zrcadle znázorňuje chod důležitých zobrazovacích paprsků na kulovém zrcadle vytváří graficky obraz kulovým zrcadlem popisuje aplikaci zrcadel znázorňuje chod důležitých zobrazovacích paprsků na čočce vytváří graficky obraz čočkou odlišuje obrazy vzniklé pomocí optických přístrojů demonstruje rozklad světla na duze 	<p>Průnik s učivem biologie</p>